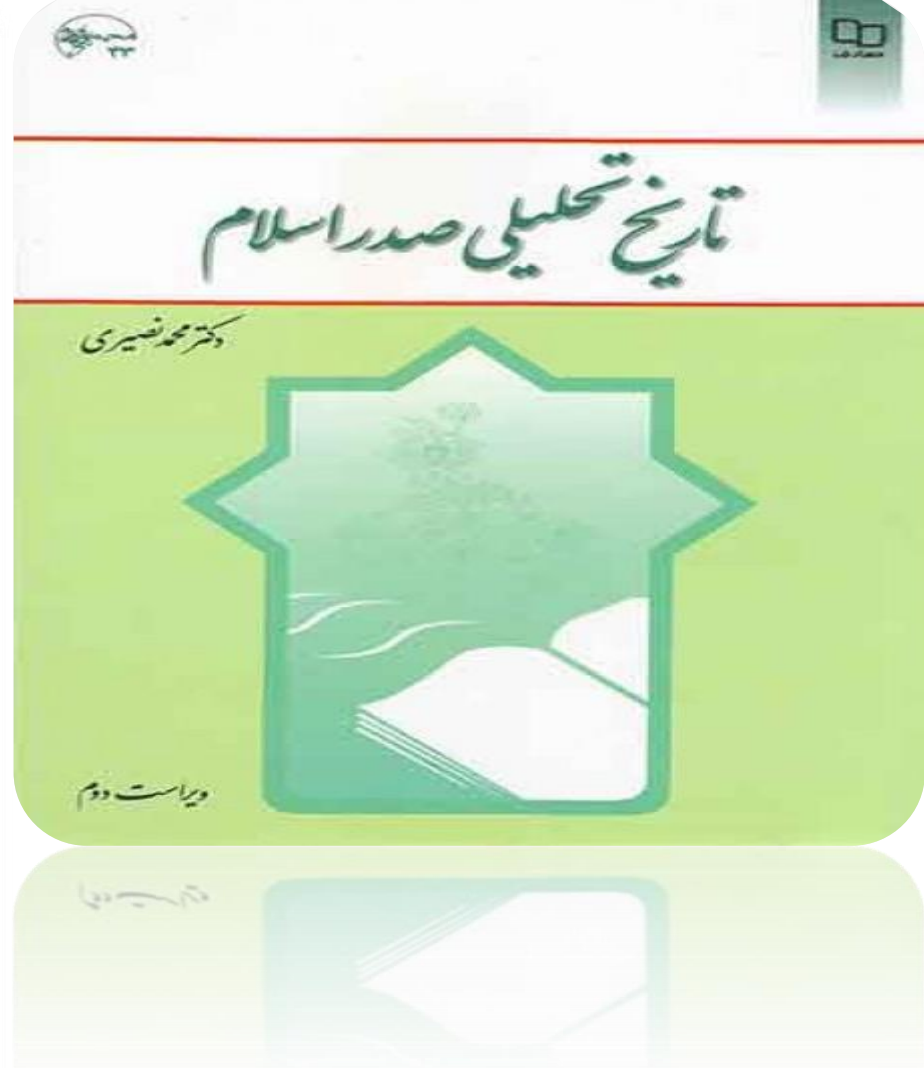

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه فنی و حرفه‌ای
استان فارس

مدرس : سید روح الله صادقیان

تاریخ تحلیلی صدر اسلام

جلسه : اول

مباحث مقدماتی تاریخ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه فنی و حرفه‌ای
استان فارس

فهرست

فصل اول: مباحث مقدماتی تاریخ

تاریخ نقلی - تاریخ علمی

علمیت، اعتبار و فایده تاریخ

اهمیت و ارزش تاریخ اسلام

تاریخ نگاری و اهتمام مسلمانان به آن

طبقه بندی گونه های تاریخ نگاری اسلامی

مکتب تاریخ نگاری چیست و مکاتب معروف تاریخ نگاری اسلامی کدامند؟

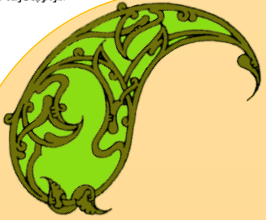
علل و انگیزه های توجه مسلمانان به تاریخ و تاریخ نگاری

آسیب شناسی تاریخ اسلام و منابع آن

معنا و پیشینه شرق شناسی

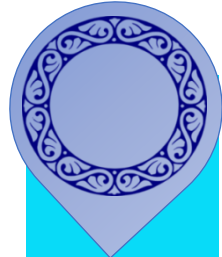
خاستگاه خاورشناسی

دلایل گره خوردن شرق شناسی با انگیزه استعماری چیست؟

مدیریت تأمین محتوای دروس معارف اسلامی
اداره تولیدات رسانه ای و کمک آموزشی

فصل اول: مباحث مقدماتی تاریخ

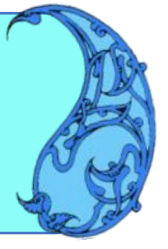
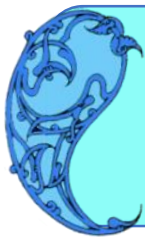
تاریخ در لغت به معنی تعیین و شناساندن وقت است.

تاریخ از ماده (اَخ) یا (وَرخ) به معنای تعیین وقت است.

هرودوت (پدر تاریخ) علم تاریخ را به معنای مطالعه و بررسی روزگار گذشته می‌داند.

ابن خلدون تاریخ را دانشی سرچشمه گرفته از حکمت، و بیانگر سرگذشت ملت‌ها، سیره پیامبران و سیاست پادشاهان می‌داند.

شهید مطهری (ره) تاریخ را یکی از منابع معرفت انسانی می‌داند.

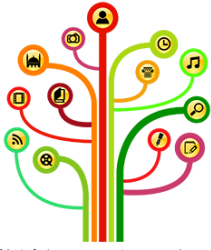

تقسیم بندی تاریخ از نظر شهید مطهری به دو بخش نقلی و عملی

تاریخ نقلی:

علم به وقایع و حوادث سپری شده و آگاهی از اوضاع و احوال گذشتگان است. زندگی نامه‌ها، فتح نامه‌ها و سیره‌ها از این نمونه است. در واقع علم به «بودن» هاست؛ زیرا به گذشته تعلق دارد.

تاریخ علمی: یعنی مطالعه، بررسی و تحلیل وقایع گذشته و استنباط قواعد و سنت‌های حاکم بر زندگی گذشتگان. در واقع تاریخ نقلی (حوادث و وقایع گذشته) مبادی و مقدمات این علم شمرده می‌شود.

اهمیت و ارزش تاریخ اسلام

۱. اثبات مسئله وحی و پیوستگی پیامبر خدا (ص) به منبع لایزال الهی و معجزه جاویدان ایشان.

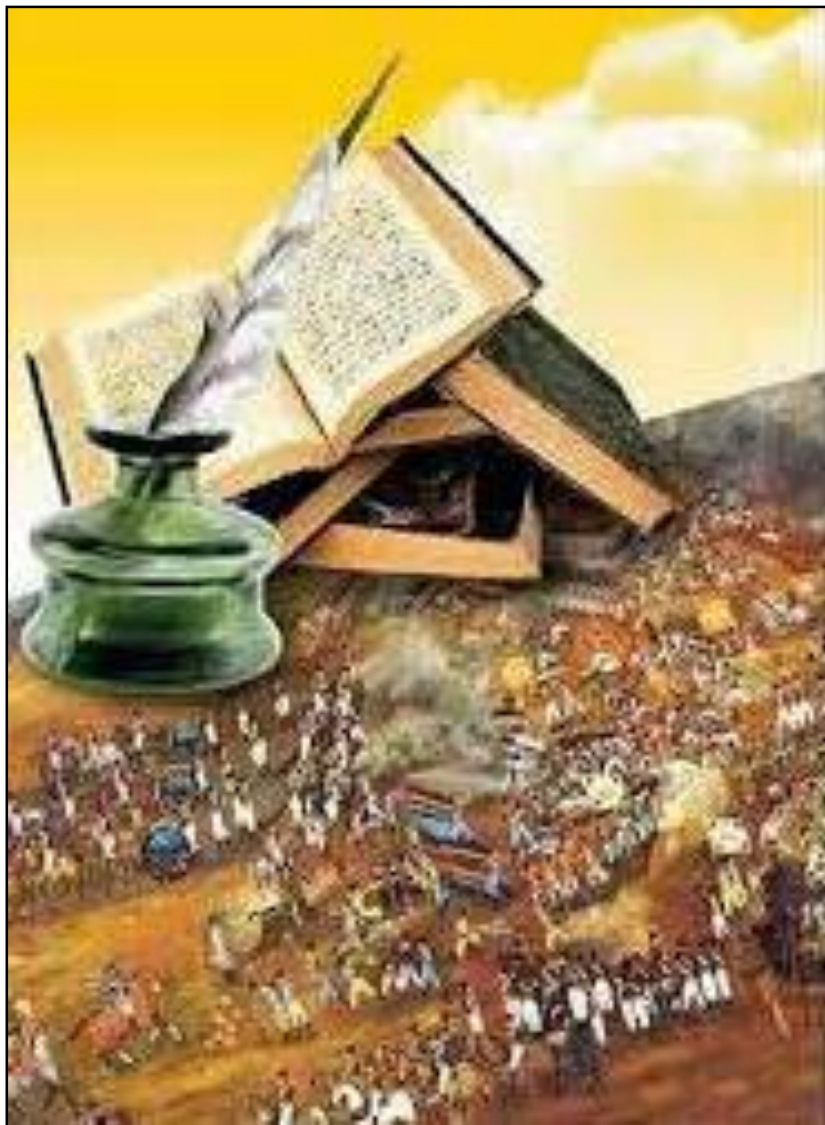
۲. آگاهی از راز و رمز توفیق پیامبر اکرم (ص) در گذر از جامعه جاهلی به جامعه اسلامی و دگرگونی بنیاد نظام قبیله‌ای جاهلیت و تبدیل آن به یک حکومت منسجم پویا و زنده.

۳. دستیابی به بخش گسترده‌ای از مبانی نظری و سنت عملی پیامبر خدا (ص) و ائمه اطهار (ع) در عرصه‌های فرهنگی، معنوی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی.

۴. شناخت احکام شرعی، چگونگی و مراحل وجوب و مشروعیت آنها.

۵. آگاهی وظیفه ملی ماست چراکه سرنوشت مردم مسلمان ایران با اسلام و ارزش های دینی گره خورده است.

۱. طبقه‌بندی گونه‌های تاریخ‌نگاری اسلامی

سیره‌نگاری

تک نگاری

تاریخ نویسی عمومی و تقویمی

تاریخ‌نگاری براساس
نسب‌شناسی

سبک خبری و پیوسته

تاریخ نگاری محلی

تاریخ‌نگاری فرهنگی و اجتماعی

۲. مکتب تاریخ نگاری چیست و مکاتب معروف تاریخ نگاری اسلامی کدامند؟

مکاتب تاریخ نگاری اسلامی حاصل اندیشه عده ای از متفکران بزرگ اسلامی و شاگردان و پیروان آنان است. پنج مکتب بزرگ:

الف) مکتب تاریخ نگاری حجاز (مدینه) که به ترکیب قرآن، فقه و احکام با موضوعات تاریخی شناخته شده است.

ب) مکتب تاریخ نگاری عراق (بصره) که با تاثیرپذیری از موقعیت فتوحات و بهره گیری از ادبیات پیش از اسلام به ویژه انساب، ایام و اخبار ن به ثبت حوادث پرداخته است.

ج) مکتب تاریخ نگاری شام: پندارهای جاهلی امویان و در پی کسب مشروعیت سیاسی و دینی حکومت

د) مکتب تاریخ نگاری یمن: پاسخ به ادعاهای قومی و قبیله ای امویان

ه) مکتب تاریخ نگاری ایرانی: ترجمه آثار کهن فارسی و احیاگر اندیشه شعوبی گری

۳. منابع مطالعاتی تاریخ اسلام

شفاهی

مکتوب

تصویری

معماری

ع. دانش های کمکی مطالعه تاریخ اسلام

• زبان شناسی، سند شناسی، سکه شناسی، جغرافیا، ادبیات

علل و انگیزه‌های توجه مسلمانان به تاریخ و تاریخننگاری

۱. قداست دانش و ارزش والای آن در اسلام
۲. موضع تصدیقی قرآن در برابر انبیای پیشین و گزارش سرگذشت اصول و مبانی تعلیماتی آنان.
۳. ترغیب و تشویق‌های قرآن درباره سیر و مطالعه در زمین و کشف فلسفه تاریخ، عبرت‌گیری از سرنوشت منکران، تکذیب‌کنندگان و باطل‌گرایان

۴. لزوم بهره‌گیری از سیره و سنت معصومان، به عنوان اسوه حسنه و الگوهای کامل دین و گسترش فرهنگ جاویدان اسلام.

۵. اهتمام فرمانروایان به ماندگاری حکومت خویش و ارائه تصویری مناسب از خود.

۶. ورود ملتهای گوناگون جهان به آیین اسلام و داد و ستد فرهنگی با دیگر اقوام و ملل.

آسیب شناسی تاریخ اسلام و منابع آن

۱. فاصله زمانی و مکانی میان مورخ و پدیده‌ها

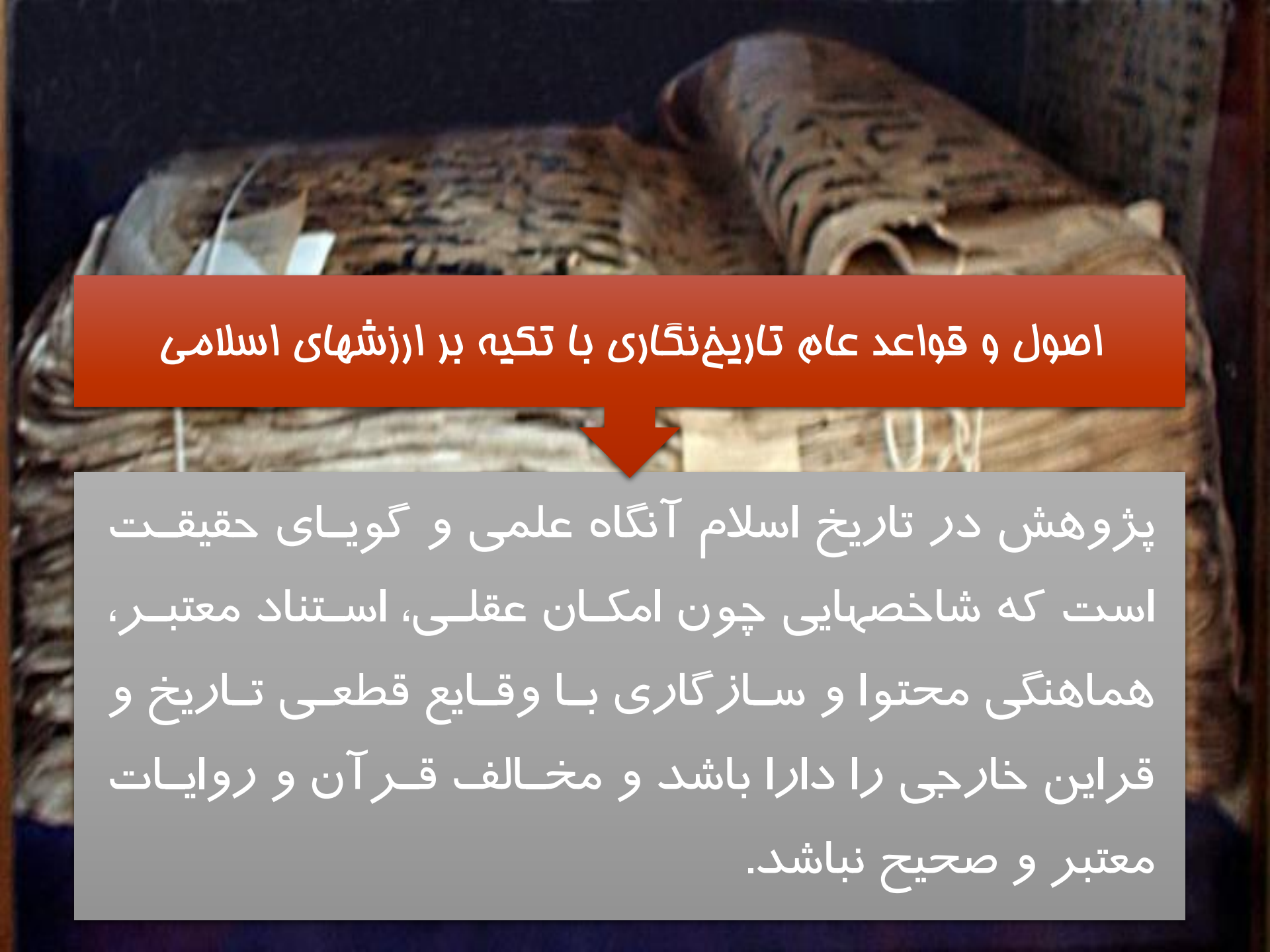
۲. اختلاف امت و پیدایش فرقه‌ها

۳. تعصب

۴. فشار فرمانروایان

۵. استفاده ناروای برخی دانشمندان اهل کتاب از
کم‌اطلاعی خلفا و اطرافیان آنها

۶. منع تدوین حدیث توسط خلفا

اصول و قواعد عام تاریخ‌نگاری با تکیه بر ارزشهای اسلامی

پژوهش در تاریخ اسلام آنگاه علمی و گویای حقیقت است که شاخصهایی چون امکان عقلی، استناد معتبر، هماهنگی محتوا و سازگاری با وقایع قطعی تاریخ و قراین خارجی را دارا باشد و مخالف قرآن و روایات معتبر و صحیح نباشد.